

”Ne jyrää meitin” – Siirtolaisuus riesana ja rikkautena

Ismo Söderling

Asiasanat: Suomi, siirtolaisuus, maahanmuutto, työvoima.

”Ne jyrää meitin”, on tuttu lause Väinö Linnan Tuntemattomasta sotilaasta. Pakokauhuiset sotilaat rauhoittuivat vasta vänrikki Koskelan isällisestä huolenpidosta. Hieman samanlaisen vaikutelman antaa nykyinen maahanmuuttokeskustelumme. Yksittäisistä romanialaisista kerjäläisistä uutisoidaan lehdistössä sivukaupalla. Samoin tulli ja rajavartiolaitos mielellään raportoivat, jos ne saavat kiinni muutaman paperittoman maahanpyrkijän rajoillamme. Sen sijaan muuttoliikkeen positiivisista vaikutuksista ”hehkutellaan” harvemmin. Syytä olisi, onhan Suomen teollistumisen taustalla aikanaan olleet ulkomaiset yrittäjät.

Yksittäisten uutisointien tulvassa on unohtunut, että maassamme asuu jo neljännesmiljoona maahanmuuttajaa, noin 4 % väestöstämme. Maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä on työmarkkinoillamme jo enemmän kuin maatalousyrittäjiä. Jo useita vuosia on puhuttu globalisaatiosta – maapalloistumisesta – ja sen mukanaan tuomista väestön liikkumisista. Kyseessä on näköharha. Modernin ajan ensimmäiset globaalit muuttoliikkeet osana taloudellista kasvua tapahtuivat 1800-luvulla. Eurooppa alkoi ylikansoittua, sotia käytiin ja uskonriitoja ylläpidettiin. Yhdysvallat tarjosi toimivan vaihtoehdon Euroopan työntävien ja Yhdysvaltojen vetävien tekijöiden kohdatessa samaan aikaan. Kun laivat ja laivalinjat kehittyivät, väki liikkui. Suomi sijaitsi Euroopan reuna-alueilla, ja tänne ”Amerikan” kuume tuli jälkijunassa. Kun meiltä muutot alkoivat 1880-luvulla, ei Yhdysvalloissa ollut enää vapaita farmimaita – suomalaisten kohtalona olivat rankat metsä- ja kaivostyöt. Tämä taas oli taustana sille, että suomalaiset radikalisoituivat Amerikois-

Ismo Söderling on Siirtolaisuusinstituutin johtaja. Artikkelin on julkaistu alun perin OP-Pohjolan Chydenius-lehden numerossa 3/2013.

sa. Painekattilateoria toimi myös käytännössä: kun aikansa hiillostetaan, niin painetta syntyy. Myös tänä päivänä.

Nykymaailmassa tilanne on pysynyt paljolti samanlaisena: muuttopainetta on kehityksistä, toisaalta läntisissä maissa on enenevässä määrin kysyntää ulkomaiselle työvoimalle. Laiva- ja lentoreittejä on maailma pullollaan, joten työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamiselle ei ole liikenteellisiä esteitä. Sen sijaan esteitä on asennepuolella.

Ulkomaisen työvoiman kysyntään vaikuttaa paljolti väestön ikääntyminen. Tästä Suomi käynee esimerkiksi: suuret ikäluokat ovat hyvää vauhtia eläköitymässä, eli hoivan tarve kasvaa maassamme lähivuosina voimakkaasti. Toisaalta ikäluokkien pienenemisestä johtuen työvoiman tarjonta vähenee absoluuttisesti. Onkin laskettu, että mikäli aiomme kotimaisin voimin hoitaa ikääntyvän väestön, merkinnee se vuonna 2020 sitä, että lähes puolet työikään tulevista naisista hakeutuisi hoitoalalle (mikäli naisia on tuolloin hoitajissa sama suhde kuin nykyisin). Yhtälö ei toimi. Omaishoitajuuskaan ei lisäänty, jos kantaväestön työllisyysasteeseen on nostopainetta, samoin työuran pidentämiseen. Maamme korkeasta työttömyydestä erityisesti nuorten kohdalla pitää olla huolissaan. Kokemus on kuitenkin osoittanut, etteivät määrättyihin työvoimatarpeisiin liittyvät kapeikat tahdo poistua työttömyyttä vähentämällä. Tällöin työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa. Suomi ei selviä ilman uusia maahanmuuttajia.

Suomi ja maahanmuuttajaväestö vuonna 2050 – ennustetarkastelu

Tilastokeskuksen uusimman väestöennusteen mukaan maamme väkiluku olisi vuonna 2050 noin 6.1 miljoonaa. Väkimäärämme ei siis ole laskusuunnassa. Ikääntyminen on tosin nopeaa, sillä 80+ -väestömme osuus kolminkertaistuu tulevina vuosina. Mikäli Suomi ei saisi muuttovoittoa ollenkaan, jäisi väkilukumme vuonna 2050 alle nykyisen tason, siis vähenisi. Olemme siten väestönkasvun osalta selkeästi riippuvaisia muuttovoitosta. Tilastokeskus käyttää ennusteessaan varsin varovaisia ennusteparametreja. Ennusteessa vuosittainen muuttovoitto oli 17 000 henkeä. Luku on alimitoitettu, sillä jo ennustevuonna 2012 maamme sai kyseisen määrän muuttovoittoa. Niinpä suurempi eli 25 000 hengen vuosittainen muuttovoitto (vuodesta 2030 eteenpäin 30 000) merkitsisi Suomen väkiluvun kasvavan 6.7 miljoonaan. Siten maahanmuuton lisääntyminen nykyisestä noin 50 %:lla kasvattaisi väkilukua vuoteen 2050 mennessä noin 1.3 miljoonalla. Tilastokeskuksen perusennusteeseen verrattuna luku on lähes kaksinkertainen.

Asenteet ovat kovia myös tulevien päättäjien keskuudessa

Siirtolaisuusinstituutti julkisti syyskuun alussa etnobarometrin, jossa selvitettiin korkeakouluopiskelijoiden maahanmuuttoasenteita. Nykypäivän opiskelijat ovat tulevia päättäjiämme 10–20 vuoden kuluttua. Siksi on tärkeää kartoittaa heidän asenneilmapiiriään. Vastauksia saatiin yli 14 000 opiskelijalta. Vastaajista n. 1 100 oli ulkomailta. Tulokset olivat osin rohkaisevia – osin masentavia.

Työvoiman maahanmuuttoon suhtaudutaan suopeammin kuin pakolaisten tuloon. Opiskelijoista puolet olisi lisäämässä työntekijöiden maahanmuuttoa, sen sijaan vain kolmannes olisi lisäämässä pakolaisuutta Suomeen. Ero sukupuolten välillä on selkeä: naiset suhtautuvat yleensäkin maahanmuuttoon selvästi suopeammin kuin miehet. Ero oli selkeä erityisesti suhtautumisessa pakolaisuuteen. Toisaalta yliopistolaisten asenteet olivat myötämielisempiä kuin ammattikorkeakoululaisten. Yllättävää kyllä, ulkomaalaiset opiskelijatkin suhtautuivat

suhteellisen nihkeästi maahanmuuttoon, erityisesti Suomen pakolaispolitiikkaan. Eräs Venäjällä syntynyt opiskelija kirjoitti avovastauksessaan:

”I would like to see more communication between Finnish people and immigrants. I would also like to see a higher educational level of the immigrants”.

Asenteidensa perusteella opiskelijat voidaan jakaa viiteen ryhmään. Suurimman ryhmän muodostavat **totaaliposiitiiviset**, heihin kuuluu kolmannes vastaajista. Ryhmään kuuluvista suurin osa on naisia, samoin näillä positiivisilla on paljon ulkomaisia ystäviä ja ulkomaisia vierailuja. Voidaankin sanoa, että ns. kontaktihypoteesi osoittaa voimansa. Toista ääripäätä edustavat **totaalikielteiset**, jotka eivät näe maahanmuutossa juuri mitään hyvää. Tähän ryhmään kuuluu 12 % vastaajista. Ryhmään kuuluvat olivat etupäässä miehiä ja ammattikorkeakoululaisia. Kielteisten opiskelijoiden vanhempien koulutustausta on aineiston alhaisin, toisaalta kansainväliset ystävät tai kokemukset myös puuttuvat. Perussuomalaisia äänestäneistä opiskelijoista puolet kuuluu tähän ryhmään. Totaalikielteisiin kuuluvat eivät ujostele väläyttää myöskään ns. väkivaltakorttia:

”Nykyymallilla jatkaminen ei ole missään mielessä järkevä ratkaisu, elleimme halua kokea Ruotsin ja Norjan tavoin omia versioitamme asutuskeskuksiin iskevistä Breivikeistä ja jihadistit-itsemurhapommitajista...”.

Mitä siis teemme?

Suomi kansainvälistyy väijäämättä. Kotoutumisen ja integroinnin puolesta pitää ponnistella. Ei ole kenellekään kunniaksi – varsinkaan viranomaisille – että maahanmuuttajat joutuvat odottamaan kielikoulutusta pahimmillaan vuosia. Kielen hallinta on edellytys työn saannille. Vastaavasti työ on taas edellytys integroitumiselle ja menestykselliselle uussuomalaisuudelle.

Suomessa on myös menestystarinoita, joista voimme ottaa oppia. Siirtolaisuusinstituutissa julkaistiin keväällä 2013 tutkimus Närpiön kaupungin onnistuneesta maahanmuuttopolitiikasta. Kaupunki on suomalaisen puutarhaviljelyn keskus, siellä on siis yrittäjyysperinnettä. Toisaalta sekä yrittä-

jät, viranomaiset että luottamushenkilöt ovat tottuneet yhteispeliin. Kasvitarhoilla tarvittavaa työvoimaa ei ole saatu naapurikunnista, liekö kielimuu-ri ollut esteenä. Työvoimaa on haettu Balkanin alu-eelta. Tulijoista on moni ryhtynyt aikaa myöten yrit-täjäksi. Tärkeintä on ollut kuitenkin kuntalaisten po-sitiivinen asenne: tulijoista ja heidän taustoistaan

on tiedotettu hyvissä ajoin. Toisaalta kunta on etu-käteen varannut asunnot, päivähoitopaikat ja kou-lupaikat tarpeen mukaan. Tärkeää on myös se, että tulijat nähdään perheinä, ei yksittäisenä työvoima-na. Kun perhe voi hyvin, työkin sujuu. Kaiken lisäksi sujuvalla Närpiön murteella ruotsiksi.

Vierailu instituutissa

Australian suurlähettiläs Gerald Thomson vieraili Siirtolaisuusinsti-tuutissa 19.9.2013. Parituntinen keskustelutuokio vierähti kuin sii-villä eri osapuolten kertoessa omien maidensa keskeisistä siirto-laisuuteen liittyvistä ominaispiirteistä. Suurlähettiläs Thomson oli erityisen kiinnostunut maamme kotouttamispolitiikasta. Samoin inkeriläiset ja heidän taustansa oli hänelle tuntematon pala maam-me väestöhistoriaa.

Suurlähettiläs Thomson totesi omalta osaltaan, että Australian hallitusten (sekä työväenpuolueen että konservatiivien johtamien) tiukka asenne venepakolaisiin on saanut hänen mielestään turhan negatiivista julkisuutta maailmalla. Hänen mukaansa viiden viimei-sen vuoden aikana yli 1 000 maahanyrittäjää on hukkunut matkal-laan. Perimmiltään kyse on yksinkertaisesti ihmisten turvallisuudesta. Toisaalta matkat mak-savat noin 10 000 dollaria henkeä kohden. Tämä taas on kytköksissä rikollisuuteen, jota he eivät halua tukea sallimalla maahantuloa. Thomson kysyikin varsin mielenkiintoisesti, että ”miksi he eivät investoi tuota 10 000 dollaria omaan maahansa – siellähän se on iso raha”. Varsin hyvä kysymys sinällään. Toisaalta hän totesi, että YK:n kautta Australia ottaa vuosittain 20 000 – 30 000 pakolaista. Luku on maailman suurimpia.

Huomattava muuttosyy Australiaan on opiskelu – ja korkeakoulutuksesta maassa joudu-taan maksamaan. Koulutus on myös Australiale melkoinen tulolähde, sillä se on kolmannek-si tärkein vientituote. Australian hallituksen aktiiviseen opiskelijoiden kutsumismenettelyyn voi tutustua nettisivuilla osoitteessa <http://www.studyinaustralia.gov.au/>

Koulutus on tasokasta, mutta myös hintavaa. Maisteritutkinnon suorittajalle lukukausi-maksu on n. 20 000 – 30 000 dollaria. Siitä huolimatta pyrkijöitä on miljoonittain. Suomessa opiskelu on lähes ilmaista, mutta painetta ei tässä suhteessa ole rajoillamme – mikähän tässä mättää?

Suurlähettiläs Thomsonin kanssa sovittiin yhteistyöstä. Australia näyttää monessa suh-teessa tietä siirtolaisuuden käytännöissä. Jatkossa on tarkoitus kutsua suurlähettiläs Siirto-laisuusinstituuttiin esitelmöimään Australian nykyisestä ja tulevasta siirtolaisuuspolitiikasta.

Ismo Söderling